

Forord og innholdsfortegnelse

Geir Uldal og Geir Winje: *Hekser og healere. Religion og spiritualitet i det moderne* (Høyskoleforlaget 2007)

FORORD

I denne boka presenteres noen religiøse og spirituelle strømninger som er typiske for det senmoderne Norge. Med senmoderne sikter vi særlig til tiden etter annen verdenskrig, da det har oppstått religionsformer som i større grad enn før kan karakteriseres som private, eklektiske og deregulerte. Begrepet eklektisk kommer av det greske *eklektikós*, som betyr utvalgt. Eklektisme betegner religiøse eller andre systemer som kombinerer utvalg fra en rekke andre systemer, uten hensyn til om de i utgangspunktet passer sammen. Det latinske *regula* betyr regel eller rettesnor, og å regulere innebærer derfor å bringe noe i orden etter en viss plan. Deregulert religiøsitet betegner det motsatte, nemlig religionsformer som utvikler seg uten styring eller kontroll.

Mange former for religion og spiritualitet har dukket opp her i landet siden 1960- og 70-årene, men vi velger i *Hekser og healere – religion og spiritualitet i det moderne* å begrense oss til de som har dominert siden 1980-årene. De har etter vårt syn kommet for å bli, og de er i ferd med å bli stedegne.

I del II av *Hekser og healere* ser vi nærmere på New Age eller alternativbevegelsen. Den har slått rot i Norge, der norske aktører de siste 30 årene har (videre)utviklet et holistisk livssyn og holistiske, alternative praksiser. Selv om alternativbevegelsen ikke kan karakteriseres som religion, representerer den like fullt en spirituell impuls av stor betydning for det norske livssynslandskapet. For å integrere et visst innenfraperspektiv i del II, har vi også latt noen sentrale aktører i de alternative miljøene komme til orde.

I del III ligger bokas tyngdepunkt. Her ser vi nærmere på neo- eller nypaganismen, det vil si nyhedendom eller rekonstruert førkristen religion. Også her fokuserer vi på norske forhold, dog i sammenheng med strømninger utenfor Norge. Både åsatro og sjamanisme, men særlig wicca og deler av gudinnebevegelsen, er blitt viktige i vår tids religiøse landskap. Wicca er den mest omfattende av de neopaganistiske bevegelsene i Norge, og har en særlig appell til ungdom, ikke minst jenter. Ser vi på for eksempel USA og England, er det grunn til å tro at wicca og andre neopaganistiske strømninger vil vokse og bli stadig mer markerte i fremtiden. Siden den ene av forfatterne har lang fartstid innenfor wicca, inneholder denne delen av boka mye informasjon som tidligere ikke er publisert på norsk. Av samme grunn preges deler av fagstoffet her av et visst innenfraperspektiv.

I tillegg til del II om alternativbevegelsen og del III om neopaganismen, har vi valgt å skrive en innledende del I. Her gir vi en historisk oversikt over fremveksten av de ideer og praksiser som blomstrer innenfor nettopp dagens alternativbevegelse og neopaganisme. Vi velger i denne delen å fokusere på forhold utenfor Norge. Vi tar utgangspunkt på 1800-tallet, da Teosofisk Samfunn ble stiftet omtrent samtidig med at moderne naturvitenskap inntok en dominerende posisjon innenfor vestlig kultur. Herfra følger vi okkultismens historie frem mot vår egen tid.

Geir Uldal (1952-) er bosatt i Bergen, har blant annet studert religionsvitenskap, og har lang erfaring som praktiker innenfor okkulte og neopaganistiske miljøer. Han har blant annet redigert det neopaganistiske tidsskriftet *I ny og ne*. Han bidrar i denne boka med kunnskap ervervet fra egen lesning, men også med kunnskaper og erfaringer fra egen praksis så vel som fra venner i norske okkulte miljøer. Geir Winje (1955-) bor i Tønsberg og arbeider som religionsviter tilknyttet KRL-faget ved Høgskolen i Vestfold. Han har tidligere utgitt flere artikler og boka *Fra bønn til magi* (1999) om moderne religiøsitet. Han har også utgitt bøker og artikler om religion og kunst og religion og IKT.

Hekser og healere - religion og spiritualitet i det moderne retter seg særlig mot studenter ved universiteter og høyskoler, men er også lagt til rette for den vanlige, interesserte leser. I læreplanen for grunnskolen heter det blant annet at elever på ungdomstrinnet skal kunne ”gjøre rede for nye religiøse bevegelser og samtale om ulike former for nyreligiøs og naturreligiøs praksis, herunder naturfolks urreligion”.¹ I faget religion og etikk i den videregående skolen skal elevene presentere hovedtrekk ved religions- og livssynsmangfoldet i lokalsamfunnet og storsamfunnet i Norge, noe som åpner for et nærmere studium av nettopp det denne boka handler om.

Vårt ønske er derfor at *Hekser og healere* skal gi nødvendige og oppdaterte kunnskaper til lærere og andre som arbeider med fagfeltet i sitt daglige virke. I tillegg – eller nettopp derfor – håper vi boka kan bidra til å bygge ned noen av de fordommene som opprettholder skiller og hindrer dialog mellom mennesker med tilhørighet i ulike tros- og livssyn.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forord

DEL 1 HISTORISK OVERSIKT

Kapittel 1 1800-tallet – fremveksten av det moderne

Splittelsen mellom religion og vitenskap

Spiritismen og det okkulte gjennombrudd

Madame Blavatsky, Annie Besant og Teosofisk Samfunn

Eliphas Levi og Det Gyldne Daggry

Kapittel 2 Tidlig 1900-tall – modernitetens tid

Det ubehageliges inntog

Rudolf Steiner, Antroposofisk selskap og Kristensamfunnet

¹ *KRL-boka 2005*: 18.

Aleister Crowley, thelema og O.T.O.

Alice Bailey og Dion Fortune som forløpere for dagens alternativbevegelse

Gurdjieff og ideen om den vestlige guru

Kapittel 3 Sent 1900-tall – det modernes sammenbrudd

Nye religioner og ny spiritualitet i de senmoderne Norge – en oversikt

Moderne satanisme

UFO-religiøsitet

Kapittel 4 Ved årtusenskiftet – postmoderne konstruksjoner

Den postmoderne impuls

Konstruerte religioner

Kaosmagi

DEL 2 ALTERNATIVBEVEGELSEN

Kapittel 5 Noen sentrale ideer og praksiser i alternativbevegelsen

Elementer fra østlige religioner

Menneske som en del av naturen

Okkulte elementer i alternativbevegelsen

Kapittel 6 Noen representanter for alternativbevegelsen

ArunA og ILIANA

Øyvind Solum og Alternativt Nettverk

Holistisk Forbund

Avslutning

DEL 3 NEOPAGANISMEN

Kapittel 7 En innledende definisjon

Kapittel 8 Sirkelen – et felles utgangspunkt

Å møte det hellige

Sirkelen som mikrokosmos

Det rituelle arbeidet i sirkelen

Etikk

Kapittel 9 Wicca

Gerald Gardner og etableringen av moderne wicca

Doreen Valiente og Skyggenes bok

Raymond Buckland og wiccas innpass i USA

Noen sentrale forestillinger og praksiser i wicca

Historiske røtter

Retninger innen wicca

Kapittel 10 Gudinnebevegelsen

Gudinnebevegelsen i England og Irland

Gudinnebevegelsen i USA

Gudinnebevegelsen i Norge

Kapittel 11 Åsatru

Æser og andre makter

Menneskenes plass i verden

Blot

Seid og runemagi

Historiske røtter

Kapittel 12 Neosjamanisme

Inspirasjon fra tradisjonell sjamanisme

Neosjamanisme som erfaring

Historiske røtter

Kapittel 13 Avsluttende betraktninger

Litteratur og bildeliste

TEMAARTIKLER

Hva er alkymi?	Tarotkortene	Gudinnas erklæring
Rosenkreutzerne	Hva er New Age?	Gudens erklæring
Juks og bedrag?	Alternativt nettverks egenerklæring	Tre aspekter ved gudinna
Den gnostiske impuls	Holistisk forbunds formålsparagraf	Hvordan jeg ble gudinnetilbeder
Frimurerne	Mange veier	Jakten på matriarkatet
Hva er kabbala?	Nordisk Paganistforbund (NPF)	Eden i Bifrost
<i>Fra Lovens bok</i>	Moderne druider	Åsatro, rasisme og nazisme
Hva er astrologi?		Instruksjon for neosjmaner
<i>Fra Principa Discordia</i>		Jons trommereise
Agnethes historie		